

Stjórnarráð Íslands.
Samgöngu- og sveitarstjórnarráðuneytið.

25.janúar 2021.
Málsnr. 2101005

Efni: Umsögn um Grænbók um byggðamál – umræðuskjal fyrir opið samráð.

Vísað er til fyrirbyggjandi Grænbókar um byggðamál sem er umræðuskjal fyrir opið samráð þar sem haghöfum er boðið að leggja fram sín sjónarmið um framtíðarsýn, lykilviðfangsefni, áherslur og leiðir sem nýst gætu í stefnumótuninni.

Samtök sveitarfélaga á höfuðborgarsvæðinu fagna útgáfu Grænbókarinnar og telja margt jákvætt við þá greiningu sem nú liggur fyrir. Að einhverju leyti var tekið tillit til sjónarmiða höfuðborgarsvæðisins við þá vinnu og greiningu sem nú liggur fyrir, sbr. töflu 5 um styrkleika og veikleika gildandi byggðaáætlunar, en þar segir að „höfuðborgarsvæðið og hlutverk þess mætti koma sterkar inn í áætlunina“. Þá eru gefin dæmi m.a. frá OECD um mikilvægi „búsetugæða hvort sem er í borgum, bæjum eða dreifbýli og að svæðin hvert um sig nái að nýta tækifæri sín og stuðli þannig að sem öflugustum samfélögum“. Þá eru tekin dæmi m.a. frá Finnlandi og Skotlandi en þar eru markmiðin að styrkja samspil borga við aðliggjandi dreifbýlissvæði ásamt rekstri á sérstakri borgarstefnu. Út frá þessum greiningum eru það ákveðin vonbrigði að ekki sé kveðið sérstaklega og fastar að orði og fjallað um hvernig bæta skuli úr þessum annakra í kafla 7 um áherslur og leiðir í nýrri byggðaáætlun.

Framtíð byggðamála er mikilvæg á Íslandi. Efla þarf samkeppnishæfni landsins og þrátt fyrir mikil gæði lands og þjóðar er og verður samkeppni um fólk og fyrirtæki. Tryggja þarf öfluga landsbyggð og öflugt höfuðborgarsvæði og horfa þarf á landið sem heild þegar kemur að byggðaáætlun.

Núverandi byggðaáætlun hefur að mörgu leyti færst í rétta átt. Sett eru upp verkefni sem hafa heiti, markmið, stöðu og fjármögnun og að lokum ábyrgðaraðila. Sérstakt ánægjuefni var að sjá verkefni um **höfuðborgarstefnu** sem er enn í undirbúningi en ekki komið á neitt skrið á þessum tímapunkti. Þegar stefnan verður unnin verður mótað hlutverk höfuðborgarsvæðisins og réttindi og skyldur svæðisins sem stuðli að aukinni samkeppnishæfni höfuðborgarsvæðisins og landsins alls. Önnur verkefni má nefna sem snerta öll landsvæðin.

Að mati SSH á byggðaáætlun framtíðarinnar að horfa til þess að styrkja veik svæði um allt land og áfram þarf að vinna að sértækum áætlunum í málefnum þeirra. Sameiginlegir sjóðir verða að vernda þær byggðir sem mest berjast í bökkum við að halda byggð. Um þetta eru sennilega langflestir sammála

Það breytir því þó ekki að horfa þarf til landsins alls þegar rætt er um byggðaáætlun. Höfuðborgarsvæðið á að vera mikilvægur hluti af byggðaáætlun, vegna þess að byggðaáætlun á að snúast um þróun byggða og samfélag á öllu landinu. Í raun er ekkert höfuðborgarsvæði án landsbyggðanna og heldur engar landsbyggðir án öflugs höfuðborgarsvæðis með skilgreint hlutverk. Þess vegna eiga stjórnvöld að horfa á landið í heild – hvernig við getum eflt það og styrkt ekki síst út frá samkeppnishæfni þess.

Í fyrrgreindu samhengi á höfuðborgarsvæðið ekki að vera eftirbátur er varðar athygli og fjármagn frá ríkinu þegar kemur að byggðaáætlun. Á undanförunum árum hefur höfuðborgarsvæðið ekki notið hárra framlaga frá ríkinu til sóknaráætlunar landshlutans samanborið við önnur landsvæði. Á árinu 2021 er áætlað að höfuðborgarsvæðið fái um 4,7% af því fé sem veitt er til sóknaráætlana.

Þess utan fékk höfuðborgarsvæðið ekkert aukafjármagn til áhersluverkefna sóknaráætlana vegna Covid-19 – eitt allra landshluta á árinu 2020 en þá var 200 millj. kr veitt sérstaklega frá ríkinu til sóknaráætlana landshluta. Eftir ábendinga og athugasemdir rættist úr á árinu 2021 en áætlað er að ríkið veiti um 100 millj. kr til sóknaráætlana, þar af 12.5 millj. kr til höfuðborgarsvæðisins. Þá má benda á, að þegar greiningar voru gerðar á stöðu sveitarfélaganna og landssvæðanna vegna áhrifa Covid-19 var höfuðborgarsvæðið framan af undanskilið í þeim greiningum. Skýrslan fyrir höfuðborgarsvæðið var unnin síðar en sérstök fundarhöld þurfti til þess að fá skýrslu um stöðuna á höfuðborgarsvæðinu vegna Covid-19. Framangreint þykir vægast sagt undarlegt í ljósi þess að á höfuðborgarsvæðinu mælist atvinnuleysi töluvert og önnur áhrif af völdum veirunnar eru mikil.

Þess ber að geta að þeir fjármunir sem SSH hefur fengið úthlutað til sóknaráætlunar og sóknaráætlunarverkefna hafa nýst vel. Nefna ber þar verkefni eins og svæðisskipulag höfuðborgarsvæðisins sem er nú m.a. grundvöllur þess að Samgöngusáttmálinn varð að veruleika, eflingu almenningsgangna með tilkomu Borgarlínu o.fl.

Önnur mikilvæg verkefni má nefna sem nú eru í vinnslu eða unnið hefur verið að s.s. undirbúning samgönguverkefna, velferðartækni, kynningu á umhverfi fjárfestinga á höfuðborgarsvæðinu o.fl. Þá er verið að móta loftslagsstefnu fyrir höfuðborgarsvæðið, skoða fýsileika sameiginlegrar úrgangsflokkunar og fleira mætti nefna.

En hvað er hægt að gera til þess efla byggðaáætlunina og þátt höfuðborgarsvæðisins í henni? Hægt væri að vinna sameiginlega stefnumótun um byggðaáætlun fyrir allt landið og horfa á það sem heild, höfuðborgarsvæðið þar með talið. Samhliða að ljúka við höfuðborgarstefnuna og skilgreina hlutverk höfuðborgarsvæðisins þegar kemur að byggðaáætlun.

Þá er í því samhengi hægt að setja upp sviðsmyndir fyrir landið sem heild og leiða þær út í stefnu sem yrði ný byggðaáætlun fyrir Ísland. Hægt yrði að nýta afl höfuðborgarsvæðisins til þess að vera í fararbroddi til þess að styðja við önnur verkefni sem ná inn á landsbyggðina. Í því ættu að felast mikil tækifæri fyrir landið í heild.

Mikilvægt er að byggðaáætlunin sé unnin með ofangreint að leiðarljósi og forðast að í tilfelli byggðaáætlunarinnar sé landið brotið upp þannig að heildin kunni að verða veikari fyrir vikið.

Samtök sveitarfélaga á
höfuðborgarsvæðinu

Virðingarfyllst,
f.h Samtaka sveitarfélaga á höfuðborgarsvæðinu

Páll Björgvin Guðmundsson
Framkvæmdastjóri SSH